

GANTEL DE BAAK

Tweede fase

Beeldkwaliteit

Concept, september 2009

Inleiding

Beeldkwaliteit tweede fase Gantel de Baak

De tweede fase van Gantel de Baak moet een tuinvijk worden met villa's aan het water. Het straatbeeld wordt zorgvuldig geregisseerd tot een afwisselend ensemble, waarin de aandacht in eerste instantie uitgaat naar het groen van de tuinen en de oevers. Wat betreft de architectuur is de opgave te komen tot zorgvuldige en evenwichtige ontwerpen met een enigszins ingetogen uitwerking, waaruit zowel individuele expressie als architectonische beheersing spreekt.

Beeldkwaliteit

In dit beeldkwaliteitskader worden lijnen uitgezet op het grensvlak van stedenbouw en architectuur met als doel de uitgangspunten te formuleren voor de woningeontwerpen. Deze fase van Gantel de Baak is gedacht als een moderne tuinvijk geïnspireerd op de kwaliteit van de architectuur van gezichtsbepalende panden uit het begin van de twintigste eeuw in het Westland: duidelijk aanwezig zonder opzichtig te zijn.

De dragers van de wijk zijn de hagen langs de wegen en het water met de groene oevers. Om ervoor te zorgen dat er voldoende doorzichten zijn, komen woningen in de regel vrij te staan op een ruime kavel. Voor de afwisseling zijn hier en daar twee panden tegen elkaar aan getekend. Vanwege de groene erfafscheidingen zal in het straatbeeld het bovenste deel van de panden het meest in het oog springen.

De stedenbouwkundige regels zijn erop gericht de positie en de massapbouw in goede banen te leiden: afwisselend maatwerk met ruimte voor bijzondere architectuur. Dit kader voor de beeldkwaliteit geeft aan op welke manier de individuele bouwers invulling kunnen geven aan deze regels. Het kader trekt de lijnen rond het speelveld en daagt uit daarbinnen alles uit het spel te halen.

Welstand en ruimtelijke ordening

Waar de beeldkwaliteit de hoofdlijnen aangeeft, wordt in het kader van welstand aangegeven op welke minimale architectonische kwaliteiten worden getoetst. Wat betreft de architectonische uitwerking wordt ingetogen rijkdom gevraagd. De panden moeten individueel zijn en tegelijkertijd het geheel tot zijn recht laten komen. De richtlijnen voor welstand zijn op deze uitgangspunten gebaseerd en moeten worden gezien als een enigszins flexibele uitwerking van de hoofdlijnen zoals beschreven in de beeldkwaliteit. Ze geven een handreiking voor het maken van een plan aan opdrachtgevers en ontwerpers enerzijds en voor het toetsen daarvan aan supervisie en gemeente anderzijds.

In geval van twijfel of wanneer afwijking leidt tot een verbetering van de kwaliteit van het gehele gebied, wordt teruggerepen op dit beeldkwaliteitskader en zo nodig gebruik gemaakt van de algemene welstandscriteria zoals opgenomen in de gemeentelijke welstandsnota. Deze hebben betrekking op het vakmanschap dat van ontwerpers mag worden verwacht aan de hand van kernbegrippen: de relatie tussen vorm, gebruik en constructie, de relatie tussen bouwwerk en omgeving, de betekenis van vormen in sociaal-culturele context, het evenwicht tussen helderheid en complexiteit, de verhoudingen in maat en schaal en tenslotte materiaal, textuur, kleur en licht.

In het kader van de ruimtelijke ordening legt het bestemmingsplan op basis van het stedenbouwkundig plan beeldbepalende kenmerken vast waaronder functies en ruimtebeslag. Vanuit de beeldkwaliteit kan de supervisie op de uitwerking van de bouwplannen aanleiding zijn om deze regels anders te interpreteren. Eventuele afwijkingen moeten net als bij welstand bijdragen aan de kwaliteit zoals omschreven in de hoofdlijnen van de beeldkwaliteit.

Beeldbepalende woningen Westland

Hoofdlijnen

Beeldkwaliteit

Het stedenbouwkundig plan zet in op de ontwikkeling van een duurzaam gebied aan de Gantel. Gestreefd wordt naar een besloten parkachtige omgeving met los gegroepeerde bebouwing en een eigen sfeer, waarmee de bewoners zich goed kunnen identificeren.

Uitgangspunten

Basis voor de beeldkwaliteit is het stedenbouwkundig plan, waarin grotendeels vrijstaande woningen in ruime tuinen staan langs wegen met een licht gekromd verloop. Door de positie van de woningen ten opzichte van de weg vast te leggen en te bepalen of het brede danwel diepe woningen zijn, is elk kavel anders zonder grote afwisseling. Daarbij is veel aandacht besteed aan de verhouding tussen gevellengte en groene tussenruimte om zicht op de tuinen en het water mogelijk te maken. In de verdere uitwerking van de plannen moet deze basis worden versterkt.

De kopers van de kavels moeten samen bouwen aan een prettige woonomgeving met een eigen karakter en daarbij gebruik maken van de bijzondere ligging aan groen en water. Van elk plan wordt verwacht, dat het een bijdrage is aan de sfeer van het gebied. In de regel hebben de woningen in het plan geen positie, die om een bijzonder stedenbouwkundig of architectonisch gebaar vraagt. Zelfs voor de woningen op de meesterkavels is geen bijzondere inzet in het straatbeeld nodig. Deze panden moeten echter wel kwaliteitsaccenten zijn, waarbij deze kwaliteit met name aan de zijde van het water wordt gevraagd.

Elke woning in dit plan moet echter wel tot zijn recht kunnen komen. De woningen moeten, zonder veel nadruk, een individuele bijdrage leveren aan het straatbeeld. Hiervoor zijn afstemming en regie nodig.

Plaatsing

Een bouwwerk dient op zijn plek te staan. Bij Gantel de Baak is het stedenbouwkundig ontwerp geïnspireerd op het groen van de tuinen en de verkaveling voor een groot deel bepaald door de ligging aan het water. De plaatsing van de gebouwen wordt voor het grootste deel geregeld in het bestemmingsplan, dat voor verschillende kavelstypen regels geeft die het bebouwingspatroon bepalen. Wat betreft de beeldkwaliteit is van belang, dat de nieuwe gebouwen deel uitmaken van een geregisseerd straatbeeld. Voor de panden zijn ankerpunten gegeven, die aangeven waar de beeldbepalende hoeken van de bebouwing in het straatbeeld komen. Hier komt het hoofdgebouw te staan. Aanbouwen en bijgebouwen staan in beginsel meer op de achtergrond om het groene straatbeeld niet aan te tasten, eventueel met uitzondering van subvolumes die juist voor verlevendiging zorgen zoals erkers. Daarbij geldt, dat er meer vrijheid is in de interpretatie van deze hoofdregel naarmate een gebouw minder in het zicht staat. Voor een deel van de panden is zoals gezegd ook de plaatsing ten opzichte van het water van belang. Dat geldt met name voor de panden die langs de Gantel komen te staan, waarbij van de kopers van de meesterkavels mag worden verwacht dat zij in hun ontwerp deze positie gebruiken om tot verdere verbijzondering te komen. Een bijzondere relatie met het water ligt voor de hand.

Massa

Als een gebouw juist op zijn plek staat, kan worden gekeken of de hoofdvorm past in zijn omgeving en hoe de massa is opgebouwd. Ook hiervoor geeft het stedenbouwkundig plan duidelijke richtlijnen. De mogelijkheden zoals het aantal lagen en de basis voor de dakvormen staan beschreven. Van belang voor welstand is het ruimtelijke effect, dat aan deze richtlijnen ten grondslag ligt. In de uitwerking van de bouwmassa dient goed rekening te worden gehouden met de gewenste openheid van het stedenbouwkundig plan, waarin een groot deel van de massa op maaiveldniveau is gedacht. Voor het woongenot liggen hier veel mogelijkheden in relatie met het groen en het water, waarbij de aanleidingen tot het gebruik van veranda's en erkers niet moeten worden vergeten.

De bouwregels maken zowel traditionele architectuur met nadrukkelijke kappen als moderne gebouwen met een, bij voorkeur, gedifferentieerde massaopbouw mogelijk. In de beleving vanuit de openbare ruimte speelt als het goed is met name de bovenzijde van het gebouw een rol. De bijgebouwen liggen op de achtergrond en de begane grond gaat voor een behoorlijk deel schuil achter de haag. Het zijn daarom de contouren van de verdiepingen, waarin verbijzonderingen wenselijk zijn. Bij de rijke woningen in de omgeving is veelal sprake van een nadrukkelijk zichtbare samengestelde kap op een plattegrond met hoofd- en nevenvolumes, waarin een subtiel evenwicht is bereikt. Elementen van belang bij het ontwerpen van dit soort volumes zijn enerzijds de samenstelling van de dakvorm en bij platte daken de bovenbeëindiging van de gevel en anderzijds kleinere massa elementen zoals schoorstenen, dakkapellen en uitsnijdinngen. In de opbouw van de massa wordt daarom verfijning gevraagd met een nadruk op de dakpartij en het silhouet.

Architectonische uitwerking

Gevraagd wordt een fijne architectuur en een zorgvuldig ontwerp met een architectonische kwaliteit vergelijkbaar aan die van beeldbepalende panden in het Westland uit het begin van de twintigste eeuw. Deze woningen hebben in het algemeen een rijk ontwerp, waarbij op het niveau van het pand een goed evenwicht is gezocht tussen grote lijnen en kleine verfijningen.

Op het niveau van de architectonische uitwerking van het bouwwerk vragen in Gantel de Baak twee aspecten in ieder geval aandacht van de ontwerper. Ten eerste is dat de manier waarop het gebouw in zijn uitwerking een relatie aangaat met de omgeving. Gebouwen representeren zich naar de openbare ruimte met de voorgevel en het eerste stuk van de zijgevels. Voor de panden aan de Gantel geldt, dat gezien hun positie aan doorgaand water ook de achterzijde een grote mate van representativiteit moet hebben. Eveneens van belang in dit verband is het inspelen op de bijzonderheden van de kavel. De plaatsing van ramen en zichtlijnen van het interieur naar exterieur maken of breken de beleving van de tuin en het water. De positie van de woning ligt grotendeels vast, de architectuur biedt kansen om de omgeving tot zijn recht te laten komen.

Ten tweede speelt in verband met de individualiteit en herkenbaarheid de consequente uitwerking van de architectuur van het pand op zichzelf een grote rol. Dit geldt ook voor maat en schaal in de verfijning van architectonische uitwerking, waarbij met contrasten en overeenkomsten moet worden gezocht naar een passende invulling van de massaopbouw. In de verdere uitwerking van de architectonische elementen moeten de ontwerpen winnen aan subtiliteit en een eigen ritmiek krijgen. De belijningen van onder meer de kozijnen, gebouwplinten, dakranden en zelfs de voegen zijn bepalend voor de bedoelde subtiliteit, terwijl de textuur van de vlakken van een vergelijkbaar belang is. In het ontwerp van de architectonische aansluitingen wordt een grote mate van vakmanschap gevraagd om te komen tot het gewenste kwaliteitsniveau. De detaillering van de ontmoetingen tussen gebouwdelen en materialen dient verder te gaan dan technische oplossingen en een essentieel onderdeel te zijn van de uitdrukking van de architectuur tot op het kleinste niveau. Het gevraagde vakmanschap moet tot uitdrukking komen in onder meer de beheersing van de uitdrukking van materialen en ontmoetingen.

Materiaal en kleur

De verschijningsvorm van een gebouw is te maken of breken op het niveau van materiaal en kleur. In de architectonische uitwerking is met onder meer verbijzonderingen in metselwerk, beplanking en materiaalwisselingen te zoeken naar een ondersteuning en verfijning van de hoofdgebaren. Een zekere mate van durf is daarbij gewenst, zeker voor de panden op de meesterkavels. Het stedenbouwkundig plan toont meer dan gebruikelijk aanleidingen voor het gebruik van hoogwaardige materialen, de eerder genoemde referenties roepen om aandachtige detaillering.

Wat betreft de materialen wordt vooral gedacht aan baksteen en hout, voor de daken is te denken aan keramische pannen, riet en leien. Het zijn duurzame materialen, die in het algemeen mooier worden bij verouderen. Afwisseling moet vooral bereikt worden in de toepassing en verwerking van de materialen, waarbij kan worden gedacht aan bijzondere metselverbanden of structuren en belijningen.

De kleuren zijn echter vooral ingetogen om contrasten te voorkomen en het groen en het water in hun waarde te laten. In de kleurstelling overheersen aardtinten afgewisseld met wit, grijs en naturel hout. Ook aan andere enigszins terughoudende tinten kan worden gedacht.

Ruimtelijke ordening

Een beschrijving van de beeldkwaliteit wordt opgenomen in de toelichting op het bestemmingsplan en kan als één van de gronden voor eventuele vrijstellingen dienen, waarbij de beschrijving van de beeldkwaliteit vertaald zal worden in de volgende aandachtspunten:

- afwijkingen dragen bij aan het omschreven beeld
- de woningen zijn herkenbaar als individuele panden
- verbijzonderingen binnen het totaalbeeld zijn wenselijk
- van de aangegeven plaatsing kan worden afgeweken

Contouren in traditionele baksteenarchitectuur

Expressieve massaopbouw, hedendaagse architectuur

Modern landelijk wonen in houtarchitectuur

Eigentijdse varianten in moderne materialen

Bijzondere volumes in het landschap

Een combinatie zoals op één eiland zou kunnen

Richtlijnen

Welstand

De richtlijnen moeten deels worden beschouwd als aanvulling op de algemene welstandscriteria zoals opgenomen in de gemeentelijke welstandsnota. Uitgangspunt is dat de bouwwerken voldoen aan redelijke eisen van welstand. Volgens de algemene welstandscriteria opgenomen in de nota mag van een bouwwerk worden verwacht, dat het pand op zichzelf en in relatie tot zijn omgeving goed is doordacht en consequent vormgegeven.

Bijzonder welstandsgebied

In Gantel de Baak wordt gestreefd naar een hoge omgevingskwaliteit, wat van de planindieners een bijzondere inzet vraagt op met name wat betreft de opbouw van de massa en de architectonische uitwerking. Het stedenbouwkundig plan geeft principes voor de verkaveling en de opbouw van de volumes. Gevraagd worden aansprekende architectonische ontwerpen, die recht doen aan de groene omgeving en bijdragen aan een sfeer van geborgen openheid. Elk bouwplan moet een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit van het gebied. Gemiddeld is niet goed genoeg, het moet beter.

Bouwplannen voor de tweede fase van Gantel de Baak worden in samenhang met de beschreven beeldkwaliteit beoordeeld aan de hand van de onderstaande criteria.

Plaatsing

- gebouwen staan in afwisselende posities in een ontspannen opzet met nadruk op groen en water
- rooilijnen tonen verspringingen en verdraaiingen
- gebouwen hebben een duidelijke voorzijde aan de openbare ruimte en zijn georiënteerd op de belangrijkste weg en aanvullend op het water
- gebouwen staan in de regel vrij op de kavel
- bijgebouwen en aanbouwen staan op de achtergrond
- aandacht voor het tot stand komen en behouden van doorzichten
- de erftoegang ligt in beginsel asymmetrisch op de kavel
- grootschalige verharding van voorerven voor bijvoorbeeld inritten en parkeerplekken voorkomen

Massa

- de gebouwen zijn individueel, afwisselend en in beginsel samengesteld
- de massa is alzijdig vormgegeven en evenwichtig van opbouw met aandacht voor asymmetrie
- de massa is gedifferentieerd en verfijnd met submassa's en elementen als dwarsbeuken, uitbouwen, en veranda's en overstekken
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als verbijzondering van de hoofdmassa
- bijgebouwen zijn ondergeschikt aan hoofdmassa en eenvoudiger van vorm dan het hoofdgebouw

Architectonische uitwerking

- de architectonische uitwerking is zorgvuldig en evenwichtig in lijn met het beeld van een groene villawijk
- de architectuur is sprekend (maar niet anekdotisch) en heeft om de individualiteit te bewerkstelligen per pand een herkenbaar eigen stijl
- bijgebouwen zijn ondergeschikt en in stijl en afwerking afgestemd op het hoofdgebouw
- fijne detaillering gebruiken met aandacht voor materiaalgebruik
- ornamenten en andere versieringen dragen bij aan de verbijzondering van het architectonisch geheel
- geen gesloten gevels op straatniveau
- aandacht voor de overgang tussen interieur en exterieur met bij voorkeur een grote mate van openheid naar het water

Materiaal en kleur

- materialen zijn rijk, kleuren zijn ingetogen en genuanceerd
- materialen verouderen mooi en zonder kwaliteitsverlies zoals (gekeimde) baksteen, matte keramische pannen, hout, pleisterwerk, zink en natuursteen
- in de kleurstelling overheersen aardtinten afgewisseld met wit, grijs en naturel hout (andere terughoudende kleuren zijn denkbaar)
- aanbouwen en bijgebouwen in materiaal en kleur afstemmen op de hoofdmassa
- eventuele hekwerken uitvoeren met spijlen in zinkgrijs of donkere tint

Materiaal- en kleurvoorbeelden

Colofon

Architectenwerk Twan Jütte

Stedenbouw en architectuur

Voorstraat 94

2611 JT Delft

015 261 97 84

Een combinatie zoals op één eiland zou kunnen

